

Den enda vägens politik

En kritisk idéanalys av Gula Västarnas krav om framtiden

Abstract -

Since November of 2018, the city of Paris has undergone dramatic disruption over political conflict between The Yellow Vests (*Gilets Jaunes*) and the French government. The Yellow Vest-movement has managed to mobilize thousands of people on a weekly basis, initially protesting against tax reforms that was believed to be especially detrimental towards those economically vulnerable and/or of rural residence. They argue that the Parisian elite has overlooked the interests and needs of ordinary people for far too long. Despite their great diversity and lack of formal leaders, they've managed to unite over a list of distinct political demands. In this essay I will analyze these demands through a series of ideal types in order to interpret the validity and coherence of the Yellow Vest-agenda. Their demands suggest dissatisfaction towards the capitalistic allocation of resources, power and work.

Consequently, I'm also asking myself as to what degree the Yellow Vests may be interpreted as challengers of economic globalization and market-liberal climate-action. My research suggests that their ideological positions corresponds with a social green perspective on economic, social and ecological sustainability.

Key words: gula västarna, nyliberalism, idéanalys

No. of words: 9381.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
<i>1.1 Bakgrund</i>	4
<i>1.2 Syfte och frågeställning</i>	5
2. Tidigare forskning	6
3. Metod och teori	12
<i>3.1 Herbert Tingsten</i>	12
<i>3.2 Karl Marx om ideologi och alienation</i>	13
<i>3.3 Idéanalytisk metod</i>	14
<i>3.4 Utformning av idealtyper</i>	17
4. Analys	24
<i>4.1 Resultat</i>	29
<i>4.2 Framtida prospekt</i>	30
Referenslista	32

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Proteströrelser i Frankrike har traditionellt sett organiserats genom fackförbund eller studentföreningar (Grossman 2019). I mitten av november 2018 intog en annan form av mobilisering de franska gatorna. Rörelsen kom att kallas Gula västarna efter de reflexvästar som deltagarna burit under protesterna. Ur ett organiseringsperspektiv är Gula västarna (nedan benämnda som GV) på många sätt unikt - en horisontell maktstruktur som växt fram genom mer eller mindre perifera gräsrotsrörelser, Facebook-grupper och aktörer från landsbygden. Trots avsaknad av tydligt centraliserat ledarskap och organisation, deltog närmare 300 000 runtom i Frankrike under första protesten 17 november (ibid.). Protesterna utlöstes av de skattereformer som föreslagits av den franska regeringen. I ett slag skulle skatten på diesel höjas, samtidigt som skatter för företag skulle sänkas och förmögenhetsskatten tas bort. Dieselskatten var en av åtgärderna som president Emmanuel Macron föreslagit i syfte att sänka koldioxidutsläppen och göra ekonomin grönare. En annan var att stärka de ekonomiska incitamenten för innovation och företagande, varpå skattebördan för producenter/företagare sänktes.

Detta förlopp, var fransk arbetar- och medelklass ålagts en relativt sett större skatt på sin redan ansträngda ekonomi, är viktig för att förstå GV:s stora uppslutning och mångfald. Utöver detta råder spänning mellan storstäder och landsbygd, där människor utanför storstäderna känner sig åsidosatta - inte minst till följd av skattereformer som på olika sätt slår hårdast mot arbetslösa, visstidsanställda, pendlare, pensionärer och mindre bemedlade i allmänhet. GV menar att de senaste decenniernas politiker saknar insikt och engagemang inför "den lilla människans" angelägenheter. Detta belyses väl genom Macrons råd till en arbetslös trädgårdsmästare: sök arbete inom restaurang- eller byggbranschen, där finns det alltid jobb (Saraph 2019). När Macron tillträdde som president i maj 2017 uppgick hans förtroendesiffror till 66 procent, vilket kan jämföras med 21 procent i februari 2019, och GV:s förtroendesiffror om ca 60 procent (ibid.).

GV:s horisontella ledarskap har inneburit svårigheter att sammanställa en enhällig politisk agenda. Man har emellertid enats om vissa övergripande mål, innehållande bl.a. höjd minimilön, högre progressiva skattesatser, eliminera hemlöshet, högre skatter för multinationella storföretag och lägre skatter för lokala småföretag, inflation ska alltid åtföljas av motsvarande löne- och pensionsökningar, eliminera åtstramningar och privatiseringar, maxgräns på 15 000 euro i månadslön (ibid.). Till följd av GV:s (ofta våldsamma och

kostsamma) protester, kom Macron den 10 december att höja minimilönen, skjuta upp den planerade dieselskatten och dra tillbaka den skatt som skulle åläggas pensionärer fr.o.m. 2019 - dock utan att förändra de skattesänkningar som riktades åt företag (ibid.). Trots att GV vunnit vissa strider, anses åtgärderna vara för små och för sent tillkomna. Macrons försök att tillmötesgå GV uppfattas som symboliska eftergifter från en regering/system som i första hand företräder näringslivet, överklassen och storstadseliten. GV insisterar på större social, politisk och ekonomisk demokrati för att bryta de strukturer som hitintills missgynnat de svagaste (ibid.).

1.2 Syfte och frågeställning

Min ambition med denna uppsats är att förklara vilka ståndpunkter som ligger till grund för den stora och aktiva uppslutning som utvecklats genom GV, och på vilka sätt dessa utmanar Macrons politik och nyliberalismen i stort. Ståndpunkterna är förhållandevis uppenbara. Dessa handlar i första hand om sänkt dieselskatt, höjda minimilöner, högre marginalsatser, bekämpning av hemlöshet etc. (Bresson, 2018). Uppgiften blir således att förstå hur de partikulära målen förhåller sig till bredare politisk samhällsanalys – vart placerar sig Gula västarna ideologiskt, och hur kan detta motiveras? Hitintills har Gula västarna inte positionerat sig partipolitiskt. Personer från rörelsen menar att partipolitiska skiljaktigheter inom rörelsen är sekundärt för de mål som ingår i GV:s agenda (de la Reguera, 2019).

Jag ämnar studera GV:s krav och uttalanden genom ett raster av idealtyper, i syfte att förstå vilka värden och känslor som ligger till grund för rörelsen och, framförallt, den stora uppslutningen. Vad säger Gula västarna om den politiska ordningen i Frankrike? Varför uppstår rörelsen just här och nu? Jag uppfattar att många av frågorna ovan och nedan kompletterar varandra och kan behandlas under uppsatsens vägledande frågeställning: *vilka ideologiska ståndpunkter karakteriserar Gula västarnas politik, och hur kan dessa förstås som opposition mot nyliberalism?* Min uppgift blir således att bedöma kravens logiska konsistens och giltighet, men också att analysera de verklighetsomdömen enligt vilka rörelsen tog vid. Min metod består till övervägande del av textanalys.

2. Tidigare forskning

Än så länge är forskning om GV i huvudsak begränsad till journalistik. Analyser av GV:s karaktär, motiv och orsaker låter sig väntas på. Av denna anledning har jag valt att fokusera på en av världens främsta forskare inom sociala rörelser, Sidney Tarrow. Tarrow's bok *Power in Movement* är en grundlig redogörelse för dels historiska sociala rörelser, dels den vetenskapstradition som omgett studiet av kollektiv handling. Trots Tarrow's grundliga analys av historiska sociala rörelser samt ämnets forskningstradition, menar han att det saknas en given teoretisk ram för studiet av kollektiv handling. Rörelser utvecklas enligt kulturellt, infrastrukturellt och intersektionellt unika omständigheter. Däremot ägnar han stor uppmärksamhet åt ekonomi och klass. Kapitalismen, vår tids dominerande struktur för allokering av resurser, kapital och arbete, betingar människors liv i alla led, varpå den också tenderar att bli föremål för rörelsers kritik och frustration. Denna insikt är tematisk för hela uppsatsens fokus och, naturligtvis, GV:s krav.

I *Power in Movement* argumenterar Tarrow för att studiet av sociala rörelser traditionellt sett varit stelbent, alltför teoretiskt eller väl upptaget vid specifika konfliktlinjer. Sociala rörelser har ofta behandlats som isolerade händelser, jämförbara enbart med varandra, men oavhängiga de sociala, politiska och kulturella omständigheter som präglar ett samhälle vid en viss tidpunkt. Tarrow menar att politiken är konfliktfylld till sin natur, med uppenbara skiljaktigheter mellan olika sociala grupper, staten och överstatliga organisationer/strukturer. *Power in Movement* är följaktligen ett försök att placera sociala rörelser i en större politisk och social verklighet (Tarrow 2011: 7-8). Ett nyckelbegrepp i Tarrow's teori är *contentious*. Jag upplever att detta ord saknar entydig och tillräcklig svensk översättning, men det kan jämföras med ex. *motstridig*, *upprorisk*, *fientlig* eller *konfliktfylld*. Tarrow gör en viktig distinktion mellan kollektiv handling (*collective action*) och upprorisk kollektiv handling (*contentious collective action*). En handling blir upprorisk först när den tar strid mot vissa grupper's illegitima brist på institutionell/politisk representation, ex. i fråga om nya eller hitintills oaccepterade anspråk, varpå den med nödvändighet också utmanar etablerade auktoriteter. Upprorisk kollektiv handling ska inte nödvändigtvis förstås som extrem eller våldsam - 'den lilla människans' prospekt på den politiska arenan avgörs helt och hållet av i vilken grad hennes meningsfränder lyckas organisera sig och, genom protester, strejker etc., göra anspråk på sådant som är otillgängligt för var och en allena (ibid.). Detta innebär i sin tur att specifika historiska, kulturella och maktmässiga betingelser delvis bestämmer och delvis bestäms av utfallet från olika upproriska sociala rörelser. Vanligt folk har makt när de gemensamt utmanar

maktinnehavare, näringsliv etc. - och vanligt folk skapar och ges mening genom sin plats i en större gemensam kultur, tradition och situation (Tarrow 2011: 9). Framgångsrik upprorisk kollektiv handling och uppslutning uppstår inte i ett vakuum, utan kräver gemensamma sociala berörelsepunkter och mål. Framgångsrik upprorisk kollektiv handling kräver alltså *sociala lösningar*, vari människor med olika identiteter och krav från skilda geografiska områden gör gemensam sak. Denna problematik är central för de utmaningar som präglar sociala rörelser. Tarrow identifierar tre nödvändiga villkor för långsiktig framgång hos sociala rörelser: 1) förmåga att kraftfullt identifiera gemensamma utmaningar, 2) förmåga att nyttja gemensamma sociala nätverk och gemensamma mål för att 3) bygga en beständig och motståndskraftig kollektiv identitet och solidaritet (ibid.). Det ska emellertid sägas att sociala rörelser ofta saknar tydligt ledarskap eller organisation, dvs. aktörer att underhålla dessa nyckelfunktioner. En central aspekt av Tarrow's ansats - och ett historiskt dilemma inom studiet av sociala rörelser - är följaktligen frågan om *varför sociala rörelser upprätthålls och förblir relevanta över tid*. Tarrow föreslår att detta beror på sociala och politiska externaliteter. Samhället är en politisk arena på vilken olika intressegrupper ständigt sliter åt olika håll, varpå politiska chanser (political opportunities) uppstår för individer med kollektiva anspråk. Detta innebär att nya deltagare ansluter sig till rörelser, och/eller att en vacklande solidaritet hittar ny kraft. Det ska emellertid sägas, att dessa tillfällen är långt ifrån "objektivt" meningsfulla för kollektiv handling. Människor måste också *uppfatta* de politiska tillfällena och *engageras emotionellt* för att vilja investera sig i något potentiellt riskfyllt och sannolikt kostsamt. De politiska chanserna är inte nödvändigtvis uppenbara (det ter sig svårt att rätt och slätt översätta politiska nydaningar till potentiell handlingskraft hos sociala rörelser), utan realiserar i varierande grad beroende på hur väl individer lyckas engagera och organisera andra individer. Kort sagt menar Tarrow att tidigare teori om kollektiv handling varit deterministisk eller blind för de samhällseliga omständigheter med vilka rörelsen samspelar (Tarrow 2011: 12). Han uttrycker det kärnfullt:

"The cycles of contention – and in rare cases, the revolutions – that ensue are based on the externalities that these actors enjoy and create. The outcomes of such waves of contention depend not on the justice of the cause or the persuasive power of any single movement, but on their breadth and on the reactions of elites and other groups." (ibid.)

Det ska dock påpekas att även Tarrow räknar sig till den strukturalistiska tradition som präglat teorier om sociala rörelser; sociala rörelser handlar alltid om kollektiva anspråk som reflektion

av vissa givna strukturer. Marx och Engels föreställde sig att den revolutionära klasskampen tilltar först när kapitalismen spelat ut sin roll, dvs. när samhället nått ett visst stadium. Det är denna strukturalism, i vilken individer och samhällsligt unika betingelser tilldelas en sekundär roll, som Tarrow tar spjörn mot. Rörelser uppstår inte spontant (Tarrow 2011: 17).

Stat och kapitalism -

Staten och kapitalismen har varit de historiskt dominerande storheterna i anglosaxisk forskning om sociala rörelser. Sociala klyftor ligger till grund för kollektiv handling, vari staten sågs som ett administrativt stödje åt kapitalismens ojämlika fördelning av resurser och status (Tarrow 2011: 71). Kapitalismen producerar de grundläggande hoten mot människors intressen och värderingar, medan staten försett de grundläggande strukturerna för politisk och ekonomisk verksamhet (Tarrow 2011: 265). Sedan slutet av 60-talet, när USA:s arbetarklass misslyckades ansluta sig till samtida vänsterorienterade student- och fredsrörelser, kom klass att ifrågasättas som den primära konfliktlinjen för kollektiv handling. Detta innebär i sin tur att staten ges en viktigare roll, från administratör till autonom aktör i relationen stat-medborgare. Staten uppfattas inte längre som en neutral reflektion av samhällets dominerande grupper och konfliktlinjer, utan snarare som en normativ, subjektiv institution vilken reglerar samhällets behov enligt ideologiska övertygelser (Tarrow 2011: 71).

Politiska prospekt -

Tarrow menar att sociala rörelser tenderar att utvecklas i en av fyra riktningar: 1) *ingen repertoar*, vari kollektiv handling misslyckas, saknar beständig effekt för politiken/det samhällsliga medvetandet eller förlorar relevans för människors nya anspråk; 2) *svag repertoar*, när rörelser lyckas mobilisera opinion rörande en specifik händelse/förhållande, men som senare tar former obundna till dess initiala syften; 3) *rituella politiska framträdanden*, när rörelsens riter bevaras av symboliska skäl. May Day (1:a maj, England) har historiskt sett varit en dag för protester med fokus på arbetsrätt, som senare kom att bli en festival av sång, dans och ledighet; 4) *stark repertoar*, vari de initiala anspråk som företräts av sociala rörelser förblir meningsfulla för rörelsen och politiken i allmänhet (Tarrow 2011: 113-114).

Tarrow gör inga anspråk på givna teoretiska mallar enligt vilka vi kan förstå de organisatoriska delarna av sociala rörelser. Det ligger i sakens natur att rörelser söker nya allierade och nya sätt att uttrycka sig eftersom en heterogen och rörlig organisation tenderar att generera större informell och institutionell konkurrenskraft och innovation. De banbrytande, ännu icke-institutionaliserade, protestmedlen blir ofta föremål för sträng polisiär eller politisk

underkuvning, men också för stor medial uppmärksamhet (Tarrow 2011: 139). Här finns en viktig tendens att ta fasta på: *rörelser går en ständig balansgång mellan å ena sidan autonomi/innovation och å andra sidan stor uppslutning*. Utan tydligt ledarskap och normer riskerar autonoma rörelser att ådra sig medlemmar med avvikande anspråk och metoder. Internet-baserade rörelser består enbart av virtuella sociala nätverk vari medlemmar åtnjuter fullständig autonomi, samtidigt som nätverkens organisatoriska struktur sällan har kapacitet för enhetlighet och långsiktighet. I andra änden av spektret står de institutionaliserade rörelserna med tydlig hierarki och kultur. Dessa riskerar å sin sida att förlora radikala anspråk och metoder när medlemmar inordnas en strömlinjeformad organisatorisk logik och norm (Tarrow 2011: 138–139).

Mekanismer hos mobilisering och demobilisering -

Mobilisering inleds genom breda samhällsliga förändringar som uppfattas och manifesteras av både utmanare och utmanade: 1) båda sidor tolkar förändringarna och tecknar gemensamt den politiska arenans villkor och struktur; 2) båda sidor ställs inför politiska chanser och risker under dessa processer; 3) båda sidor skapar eller mobiliserar resurser, organisationer och institutioner i syfte att förvalta chanserna och minimera riskerna; 4) utmanare organiserar sig för att imponera på eller hota de utmanade, vilka i sin tur samlar kraft att stå emot utmanares krav och metoder. Politik är alltså något högst *relationellt*, vari olika sidor har mer eller mindre motstridiga ideologiska intressen (Tarrow 2011: 188-189). Tarrow listar fem möjliga skäl till demobilisering: 1) repression, statlig/institutionell kontroll av upprorisk kollektiv handling; 2) kompromiss, som tillfredsställer åtminstone delar av rörelsens medlemmar. Staten tenderar att göra vissa eftergifter åt framgångsrika rörelser, men dessa kan sällan tillfredsställa alla eller de mest radikala av rörelsens krav. Eftergifter ingår också i beräkningen av chanser och risker och är, naturligtvis, beroende av de ekonomiska och politiska villkor/prioriteringar som råder; 3) utmattning, där medlemmar inte längre orkar eller kan delta i rörelsen; 4) radikaliserings, vari delar av rörelsen kommer att ta till mer extrema anspråk och metoder i frustration; 5) institutionalisering, när rörelsen blir en del av andra organisationer eller inordnas den rutinmässiga, formella politiken (Tarrow 2011: 190).

Samtida exempel på upprorisk kollektiv handling -

Maj 2010 var en månad av många och varierande uttryck av kollektiv handling. Tre människor dog i Aten när demonstranter satte fyr på en bank. Detta skedde i samband med en generalstrejk som anordnats i protest mot planerade åtstramningar. På samma dag häcklas Angela Merkel i

Tysklands parlament när hon yrkar för att MP ska backa räddningsåtgärder åt Grekland. I Madrid gör olika fackförbund gemensam sak och offentligt anställda går på strejk i protest mot åtstramningsåtgärder. Under samma år tvingas Islands och Lettlands regeringar att avgå till följd av stora protester. Ungern, Ukraina och Georgien lider under stor politisk osäkerhet, varpå bl.a. Victor Orban bryter mark med sin oppositionella högerpopulism.

Tarrow menar att dessa händelser direkt eller indirekt kan kopplas till finanskrisen 2008, vari bankers ansvarslösa utlåning av kapital kommit att skapa stora skulder och skenande tillgångspriser. Människor saknar täckning för sina bostäder, och bostäderna kan inte längre garantera bankernas utlåning. Bostadsbubblan spricker och räntorna chockhöjs i ett slag. Många amerikaner förlorar sina bostäder, besparingar och arbeten. Krisen skakar hela den globala ekonomin i grunden, och förstärks genom finansvärldens spekulation mot valutor (inte minst euron), banker och företag. Bankerna, som i blind optimism lagt grunden för krisen, klarar sig genom att redan hårt ansatta skattebetalare betalar deras underskott. Krisen slog allra hårdast mot redan skuldsatta länder. Europas räddningsåtgärder mot Grekland (och åtföljande inhemska åtstramningar) kom att utlösa stora protester i bl.a. Frankrike och Tyskland (Tarrow 2011: 259-260). Dessa händelser är exempel på samhällets relationella och icke-deterministiska karaktär, vilken i allt högre grad präglas av globala ekonomiska och politiska strukturer. Det går inte att separera den institutionella nivån från de protester som uppstår på gräsrotsnivå.

Händelserna är också exempel på hur samma kris utlöser olika reaktioner på olika platser (jmf. ex. Tea Party-rörelsen i USA, Ungerns Victor Orban och Greklands anarkister) (Tarrow 2011: 261). Kort sagt menar Tarrow att även globala politiska och ekonomiska händelseförlopp filtreras genom en nationell kontext av chanser, risker och begränsningar. Han menar emellertid att chanser och risker är otillräckligt för att beskriva exakta händelseförlopp. De ska snarare ses som dynamiska, sammantaget betydelsefulla delar i längre episoder av politiska uppror. När väl chanser och risker har upptäckts och formulerats är det primärt tre krafter som driver sociala rörelser: 1) kollektiv handling som bottnar i gemensamma kulturella referenser; 2) de informella nätverk och strukturer som individer nyttjar och lever i; 3) de kulturella identiteter som skapas i samhället genom och inom sociala rörelser (Tarrow 2011: 265). Som synes är staten/nationen fortfarande den främsta arenan för kamp om politiska chanser, dvs. möjligheten att mobilisera politisk opinion i samband med externa förändringar - även om motståndet ofta riktar sig mot överstatliga strukturer och problem.

Marknadsliberalism och ekologi

I min ansats att förklara GV:s ideologiska ståndpunkter – och potentiellt också bedöma dess opposition mot marknadsliberalismen som meningsfull eller ej – känns det angeläget att prata om det kanske närmast förestående hotet mot vår nuvarande livsstil och politiska struktur: miljön. Att urskilja ideologiska begränsningar för verkliga problem, vare sig dessa påträffas hos GV eller nyliberalismen, är alldeles centralt för bedömningen av deras giltighet.

Antropologen Jason Hickel har sammanställt forskning som föreslår att tillväxt och ekologisk hållbarhet är svåra att kombinera. En studie visar att även under sträng och omedelbar reglering kommer kapitalismens krav på tillväxt att bryta tvågradersmålet. Förutsatt att vi ämnar upprätthålla rådande tillväxttakt, och dessutom lyckas använda våra resurser så klimateffektivt som möjligt, kommer våra utsläpp inte att minska tillräckligt. En annan studie uppskattar effekterna av att beskatta koldioxid. Om vi så införde en global skatt om 240\$ för varje ton koldioxid (detta kan jämföras med rådande instanser för skattebelagda utsläpp om ca 50\$ per ton koldioxid), kommer våra utsläpp att ha vuxit år 2050. FN:s miljöprogram (UNEP) gjorde i sin tur en uppskattning där koldioxid beskattas till hela 570\$ per ton. Deras studie, som föreslår att resurseffektiv produktion kommer sänka priser och därmed höja efterfrågan, visar att koldioxidutsläppen kommer fördubblas till 2050 jämfört med nuvarande nivåer. Oavsett hur duktiga vi är på att återvinna och återanvända produkter, så kan vi inte producera varor ur tomma intet (Hickel 2018).

Kevin Anderson och Alice Bows-Larkin, två av Storbritanniens främsta klimatforskare, hävdar att världens rikaste länder med omedelbar verkan måste sänka sina utsläpp med *8–10 procent per år* om vi överhuvudtaget ska ha möjlighet att hålla tvågradersmålet. Marknadsliberaler föreställer sig att denna dramatiska utsläppsminskning - vars enda historiska motstycke påträffas i 30-talets ekonomiska depression - kommer ske genom global ekonomisk integration. Den ekologiska omställningen går igenom kundens efterfrågan på hållbarhetsfrämjande innovationer. Naomi Klein hävdar att detta är alltför optimistiskt. Endast omställningen till grön energi, klimatvänliga transporter, den cirkulära ekonomin etc. skulle ta alldeles för lång tid och dessutom orsaka stora utsläpp på vägen (Klein 2014: 121). Jag kommer återkomma till frågan om ekologisk hållbarhet under analysens gång.

3. Metod och teori

3.1 Herbert Tingsten

Herbert Tingsten menar att ideologier omfattar tre element. För det första antar han att ideologier härstammar från vissa värdepremisser. Värdepremisserna skulle till exempel kunna omfatta ideal om frihet, människans natur och rättvisa. För det andra består ideologier av verklighetsföreställningar. I studiet av ideologier blir verklighetsuppfattningar föremål för prövning: har ideologiska verklighetsomdömen faktuell motsvarighet i samhällets verkliga förhållanden och företeelser? En tredje komponent som ideologier konstitueras av handlar om faktiska rekommendationer, ex. politisk agenda, handlingsplaner, strategier eller liknande. Dessa rekommendationer kan vara explicit uttalade eller mer subtila. Ideologins anhängare kan sakna konkret handlingsplan, men ändå uttrycka ideologiska ståndpunkter genom social praktik (Bergström m.fl. 2012: 141-142). Tolkning av sociala praktiker är ett avbräck från den textanalytiska traditionen, men kan likväl användas i studiet och tolkningen av ideologiers element.

Tingsten förknippas med den s.k. idékritiska metoden. Genom idékritikens krav på logisk giltighet och faktuellt konsistenta verklighetsbeskrivningar kom Tingsten att analysera och pröva 1900-talets dominerande politiska idéströmningar (Beckman 2005: 57). Tingstens metod är ett intressant sätt att närma sig politisk konflikt och GV. Dock anser jag, för mitt eget intresses skull, att Tingstens metod bör kompletteras med analys av de dominerande politiska positionerna inom såväl nationella som globala angelägenheter och problem. Detta är fullt möjligt. Jag upplever emellertid att de olika idéanalytiska metoderna kan modifieras eller kombineras för en mer fullödig analys (mer om detta nedan). GV gör inga anspråk på att företräda en specifik ideologi/värdesyn, varpå ideologins första element blir föremål för viss tolkning. Detta ser jag inte som ett problem, men det känns angeläget att i möjligaste mån kartlägga GV:s idéer innan jag kan bedöma dess logiska konsistens, rimlighet m.m. Den koncisa ideologimodell som Tingsten företräder, är i vilket fall som helst ett hjälpsamt sätt att ta mig an ideologi och politisk konflikt.

3.2 Karl Marx om ideologi och alienation

Marx ideologibegrepp -

Marx har framförallt bidragit med två kritiska sätt att förhålla sig till ideologi. Enligt dessa sätt fyller olika ideologibegrepp olika funktioner. I enlighet med Marx syn på materialitet och klass, riktar sig den första mot kapitalismens inre motsättningar och illegitima missförhållanden. Sociala och ekonomiska konflikter är ett fundamentalt hot mot klasssamhällets existens. Den ägande klassen har omedelbara ekonomiska incitament att upprätthålla klasssamhällets struktur, varpå ex. den flitige arbetaren framställs som något dygdigt och vördnadsfullt. På detta sätt produceras ideologier som syftar till att legitimera/upphöja vissa egenskaper/föreställningar, och i förlängningen en viss samhällsordning.

Att studera ideologier som ämnar legitimera illegitima missförhållanden har ofta kallats för studier av 'den härskande ideologin' (Bergström m.fl. 2012: 143). Detta *funktionella* ideologibegrepp delar likheter med Lukes tredje maktdimension och diskursteori. Att studera ideologi utifrån denna definition innebär att man försöker åskådliggöra de värden som karakteriserar styrande ideologier, samt enligt vilka medel dessa förvärvar legitimitet (Bergström m.fl. 2012: 354).

Det andra av Marx ideologibegrepp ägnar inte samma uppmärksamhet åt ideologins funktion. Detta begrepp riktar sig istället mot *ideologi som resultat och representation* av olika gruppers sociala villkor. Om borgarklassen ex. känner stor tilltro till auktoritet men kluvenhet inför jämlikhet, är detta ett resultat av deras villkor i samhället. Kort sagt, hänger detta ideologibegrepp tätt tillsammans med olika gruppers klassintressen (Bergström m.fl. 2012: 143). Ideologiers funktion och logik är centrala för analysen av materialet. De är också användbara för analysen av ideologisk kamp om legitimitet och makt. Det andra av Marx ideologibegrepp kommer också vara behjälpligt i tolkningen av hur och varför GV känner sig åsidosatta, samt varför deras protester kommit som en överraskning för den till synes aningslösa franska regeringen.

Marx alienationsbegrepp -

Marx alienationsbegrepp har uppenbara kopplingar till hans tankar om ideologi. Ideologier och alienation är nödvändiga konsekvenser och processer under den kapitalistiska klass- och ägarstruktur som präglar alla samhällets instanser. Kort sagt handlar alienation om ett upplevt främlingskap inför sin produktiva verksamhet. De produktions- och konsumtionsförhållanden som råder under kapitalismen svarar inte mot människors förestående behov och önskemål.

Arbetet är för Marx något högst essentiellt - människor finner glädje och självförverkligande i objektivieringen av råvaror. När dessa förmågor inordnas det industrialiserade samhällets logik, med åtföljande ägar- och arbetarstruktur, förlorar människan kontakten med sin essens (Ritzer m.fl. 2014: 49-50). Genom denna process förlorar arbetet sin funktion som meningsfullt omskapande och utvecklande. Det kapitalistiska arbetssättet underordnas istället ett överordnat mål om tillväxt, en ordning som människor snällt tvingas underkasta sig för sin försörjnings skull (ibid.).

Kollektiva anspråk kan ofta te sig naivt idealistiska och orealistiska - "mer av allt åt alla, elitens fickor äro outtömliga!" - men Marx alienationsbegrepp pekar på något annat. Vad individer också värderar är kontroll över sin arbetsprocess och tillvaro, att kunna leva i trygghet var människor gemensamt verkar efter förmåga och behov. Om kollektiva anspråk framstår som helt uppåt väggarna orealistiska ska vi påminnas om att verklighetsomdömen också är önskningar om hur verkligheten *kan och bör se ut* (mer om detta under nedanstående rubrik). Även Tarrow's tankar om kollektiva anspråk, att rörelser föresätter sig höga krav i syfte att ges så stora eftergifter som möjligt, är ett sätt att förstå naiva/orealistiska anspråk. (Tarrow 2011: 210) Därmed inte sagt att GV:s anspråk nödvändigtvis är orimligt högt ställda.

3.3 Idéanalytisk metod

Den ideologi- och idéanalytiska traditionen är mångsidig och omfattar flera olika tillvägagångssätt. Jag anser inte att alla dessa är radikalt annorlunda från varandra och/eller oförenliga. Jag kommer alltså att hämta inspiration från flera olika idéanalytiska strategier med en ambition om att skapa en så intressant och fullödig analys som möjligt. Jag kommer i huvudsak använda mig av *inhållslig idéanalys* eftersom jag tänker göra en analys av den politisk-ideologisk argumentationens logik. Häri får jag anledning att pröva verklighetsomdömens relevans för GV:s kravlista och uttalanden. Jag kommer också analysera de begrepp och premisser som används samt vilken betydelse de ges. Under denna process kommer jag också få möjlighet att giltighetspröva argumentens interna och externa logik.

Herbert Tingstens metod härrör ur övertygelsen att (vissa) politiska ideologier vilar på felaktiga verklighetsomdömen (Beckman 2005: 57). Här är det emellertid viktigt att skilja på värderingar och verklighetsuppfattningar - felaktiga verklighetsomdömen är inte nödvändigtvis skäl att ogiltigförklara ideologiers moraliska ställningstaganden, värderingar eller önskemål om hur världen *bör se ut*. Vidare menar Tingsten att ideologiska positioner har både manifest och latent betydelse. Manifest betydelse funnes hos de uttryckta värderingar och strategier som förekommer i t.ex. partiprogram. Latenta värderingar uttrycks "mellan raderna", och avslöjas

genom analys av texters/uttalandens implikationer/bakomliggande betydelse eller genom sociala praktiker. Att kritiskt studera ideologi i jakt på överordnade prioriteter, vilka olika grupper har större eller mindre nytta av, har uppenbara berörelsepunkter med marxistisk ideologianalys (Beckman 2005: 57). Utöver detta bör politiska ställningstaganden och påståenden *rimlighetsprövas*. Rimlighet är ytterligare en egenskap hos argumentens interna giltighet. Här prövar man i vilken grad ställningstaganden på ett konsekvent sätt översätts till politiska rekommendationer. Om politisk positionering saknar motsvarighet i ideologins grundprinciper, saknar argumentet rimlighet. Detta ska dock inte förväxlas med *konsistens*, då konsistens utgår ifrån *argumentets logiska giltighet* (Beckman 2005: 72-73).

Jag kommer även söka inspiration i den *funktionella idéanalysen*. Inom funktionell idéanalytisk metod söker man redogöra för de orsakssamband som ligger till grund för ideologiers och idéers förekomst (Bergström m.fl. 2012: 146-147). Vilken funktion har samhällliga förhållanden för GV ställningstaganden och budskap? På vilka sätt vill GV förändra samhället? Denna metod delar vissa likheter med Marx andra ideologibegrepp. Under analysen blir det viktigt för mig att avväga hur mycket utrymme de olika idéanalytiska verktygen ges, samt att skapa stringens i såväl analysens innehåll som i valet av lämplig tolkning och strategi. Det finns olika meningar kring huruvida idéanalytiska verktyg bör kombineras inom ett och samma material och analysram (Beckman 2005: 13-14).

Evert Vedung hävdar att innehållslig och funktionell idéanalytisk forskning är av väsensskilt slag. Den förra är ämnad att beskriva, den senare till att förklara, varpå även material måste anpassas enligt forskarens syfte. De orsaker som ligger till grund för GV:s uppkomst har, *så är det sagt*, inte nödvändigtvis någon koppling till de ideologiska positioner som GV uttrycker (Beckman 2005: 13-15). Notera att jag är uppmärksam på denna potentiella svårighet; att jag ev. saknar förståelse för hur omfattande en fullgod funktionell respektive innehållslig idéanalys bör vara. Jag anser dock att dessa strategier har relevans för varandra och kan bidra till en mer fullödig analys. Beckman menar å sin sida att kombinationen är principiellt möjlig. Jag avser hur som helst att göra en innehållsanalys som söker inspiration och stöd i Frankrikes politiska och sociala förhållanden.

Idealtyper -

En möjlig strategi att förklara GV:s ideologiska ståndpunkter är att analysera uttalanden och krav genom ett raster av idealtyper. Att använda idealtyper innebär vissa fördelar: dels blir materialet överskådligt och tydligt genom att politiska uttalanden schematiseras. Det blir också lättare att *jämföra* olika positioner och ideologier när de ges systematisk sortering (Bergström m.fl. 2012: 167). En annan metod vore att använda dimensioner. Skillnaderna mellan dimensioner och idealtyper ter sig vid första anblick små. Jag uppfattar att den viktiga skillnaden står mellan huruvida forskaren ämnar besvara en sluten eller öppen fråga. Med hjälp av förkunskap och tidigare kartläggning av studieobjektet skulle forskaren med fördel kunna använda dimensioner för att t.ex. *urskilja och precisera de delar som konstituerar en ideologi eller argumentation*. På detta vis hittar forskaren de centrala skiljaktigheter och påståenden som ideologin/materialet omfattar.

Idealtyper används företrädesvis i syfte att *sammanfoga och pröva* de ståndpunkter som ryms inom ett givet material. Här utarbetas ett antal egenskaper/värden som anses vara typiska för en viss ideologi, varpå materialet i varierande grad kan tillskrivas egenskapernas/idealtypernas egenskaper. (Beckman 2005: 25–29) Idealtyper lämpar sig bättre för min uppsats, eftersom GV hitintills saknar uttalad politisk tradition och position. Det är viktigt att idealtyperna avgränsas på ett korrekt sätt. En alltför snäv definitionen riskerar att tillskriva texten egenskaper som inte finns. Genom att "tvinga in" texten i alldeles för preciserade avgränsningar, framställs materialet missvisande och/eller som omfattande egenskaper bortom materialet/ideologin. Om idealtyperna istället ges för grova definitioner, finns risken att man mister det potentiellt intressanta i texten. Om definitionen är för bred säger den ingenting intressant, varpå klasserna blir ointressanta som analysunderlag (Bergström m.fl. 2012: 167). Beroende på vilka vetenskapsfilosofiska och metodologiska preferenser forskaren innehar, kan idealtyperna ges bredare eller snävare definitioner. Lösare avgränsningar ställer höga krav på forskarens tolkningsprocess, varpå metoden liknar hermeneutisk tradition. Om schematiseringen istället ges absoluta och snäva gränser, närmar man sig traditionell innehållsanalys vilken söker ideal i den positivistiska vetenskapsfilosofin (Bergström m.fl. 2012: 169). Min analys är i vissa avseenden en tolkande process eftersom GV saknar uttalad ideologisk eller partipolitisk grund.

Om reliabilitet och validitet –

Avvägningen mellan snäva och breda definitioner kan å sin sida påverka uppsatsens reliabilitet. Om klasserna ges öppna definitioner blir det allt viktigare att kontinuerligt redogöra och

reflektera över sin position och tolkningsprocess. En i sammanhanget viktig fördel är att innehållslig idéanalys ger materialet tydlig systematisk indelning. Att schematiskt organisera materialet bidrar till analysens tillförlitlighet och reliabilitet, eftersom det är enklare att pröva och kritisera resultatet om forskarens tankeprocess ges tydligt och manifest uttryck (Beckman 2005: 46-47). Den innehållsanalytiska metoden att organisera materialet enligt ett schema av idealtyper, kan alltså öka studiens intersubjektivitet och prövbarhet. Forskningens tillförlitlighet, graden av vetenskaplighet och validitet, förutsätter likväl att man lyckas konstruera ändamålsenliga analysverktyg. De idealtyper som utformas måste ha relevans för det de avser att beskriva. Analys och slutsatser måste å sin sida söka underlag i den systematik som utarbetats i sorteringen av materialet (Beckman 2005: 46-48). Detta betyder, återigen, att materialet inte får tvingas in i missvisande klasser. I sådana fall måste definitionerna omarbetas så att de på ett representativt vis ger uttryck för materialets innehåll. Kravet på hög validitet förutsätter likväl att materialet har relevans för syfte och forskningsfråga. Om materialvalet haltar och forskaren tvingas till långsökta tolkningar i strävan att frammana meningsfull kunskap, bör materialet och/eller forskningsstrategin omarbetas.

3.4 Utformning av idealtyper

I *'Paths to a Green World: The Political Economy of the Global Environment'* definierar Jennifer Clapp och Peter Dauvergne de typiskt förekommande ståndpunkterna inom miljöpolitik. Dessa positioner har i regel olika syn på hur miljöpolitik förhåller sig, eller *ska* förhålla sig, till social och ekonomisk politik (Clapp m.fl. 2011: 3-5). Jag anser att dessa är motiverade utgångspunkter för utformningen av idealtyper. Dels uppstod GV som en reaktion på Macrons politiska övertygelser och strategier om en klimativänligare ekonomi, dels kommer ekologi vara en avgörande faktor för hur våra framtida livsvillkor och politiska struktur ser ut. Jag kommer att lyfta fram två positioner som jag anser har relevans för GV:s respektive Macrons/nyliberal politik. Notera att författarna utformat idealtyper och att positionerna följaktligen bör förstås som grova framställningar av de övergripande idéer som präglar olika miljöstrategier.

Marknadsliberalism -

Analysen av marknadsliberaler tar avstamp i neoklassisk nationalekonomisk teori. Marknadsliberaler menar att tillväxt och hög BNP per capita är viktigt för mänsklig välfärd och hållbar utveckling. För att uppnå global hållbar utveckling måste individers materiella välstånd uppnå en viss nivå, vilket sedan kan omsättas i politisk vilja och medel att engagera sig för

hållbarhet. Snabb tillväxt kan förstärka ojämlikhet på kort sikt, men över tid tjänar hela världen på tillväxt. Initialt kan tillväxt skapa större utsläpp, men i takt med att välståndet ökar växer även viljan och förväntningar om en ren miljö.

Marknadsliberaler anser att globalisering är positivt eftersom den stimulerar tillväxt och global integration. Ekologisk förstörelse attribueras i första hand till dålig/utebliven tillväxt, fattigdom, ineffektiv policy och marknadsmisslyckanden (Clapp m.fl. 2011: 4-5). *The Economist* skriver bl.a. att rika, industrialiserade länder generellt sett blivit renare över tid, medans länder med låg tillväxt i större utsträckning lider av förorenad luft och vatten (ibid.). Detta är inte på grund av bristande miljöhänsyn, utan snarare ett nödvändigt ont (skydd, mat och vatten kräver överexploatering av närmiljön) under de omedelbara hot som fattigdom skapar. Världsbanken menar att fattiga länder är både offer och agenter för klimatproblem. Genom frihandel och skydd av privat egendom ska fattigdom bekämpas, varpå även miljöhot kan avhjälpas (ibid.).

Marknadsliberala uttalanden om rådande miljöförstöring tenderar att vara försiktiga, och framtidsprognoser är i huvudsak optimistiska. Tonvikten ligger vid människans förmåga till innovation, samarbete och anpassning. De löftesrika fördelarna av tillväxt och innovation kräver att marknader är så fria som möjligt. För att lyfta människor ur fattigdom och förbättra miljön ska handel och investeringar vara huvudsakligen avreglerade, individer ska uppmuntras till att specialisera sig inom ett yrke, och staten ska i allra möjligaste mån stå utanför näringslivets verksamheter. Staten bör istället lägga kraft på att säkerställa rätten till privat egendom och utbilda fattiga att ta ansvar för sin närmiljö (Clapp m.fl. 2011: 6). I den mån marknader behöver regleras, bör så göras enligt marknadsmässiga metoder. Genom att beskatta skadliga utsläpp skapar man ekonomiska incitament för företag att förändra sin produktion, och utsläppsrättigheter bör rimligtvis kunna köpas och säljas till de länder med störst produktionsintensitet (Clapp m.fl. 2011: 7).

Grön egalitarianism -

Gröna egalitärer låter sig inspireras av radikala sociala och ekonomiska teorier, och ser sociala, ekonomiska och ekologiska problem som fundamentalt sammankopplade. Ojämlikhet och illegitima maktstrukturer, förstärkta av den globaliserade ekonomin, anses skapa stor global och nationell diskrepans i tillgången på resurser och ekologisk utsatthet. Från aktivisthåll har gröna egalitärer ofta betonat de socialt och ekologiskt destruktiva effekterna av storskalig industriproduktion. Konsumtionslivet skapar stort överflöd hos de rikaste, samtidigt som de fattigaste förblir utarmade och/eller hopplöst stillastående i lågavlönade industriarbeten. Detta

parallellt med att miljöförstörelsen accelererat dramatiskt under de senaste 50 åren. Många gröna egalitärer bekänner sig till marxismen, och ser följaktligen kapitalismen som den dominerande drivkraften bakom sociala missförhållanden, global ojämlikhet och ekologisk förstörelse.

Vissa anlägger ett neo-Gramscianskt perspektiv, var de kritiserar makthavares sätt att framställa kapitalismen, globaliseringen och den fria marknaden. Dessa är inte normativt neutrala företeelser, utan en ordning som upprätthålls och legitimeras av kapitalismens vinnare. Kapitalismen är fundamentalt förbunden med västerländsk och patriarkal kultur och normer, varför den gröna egalitarianismen också kommit att omfatta feministiska teorier. Dessa teorier, företrädda av ex. Vandana Shiva, talar om (den vita) mannens dominans över naturen som en reflektion av hans vilja att dominera kvinnan, minoriteter, avlägsna länder etc. Detta är ytterligare ett exempel på hur ekologisk hållbarhet vävs samman med ideal om jämlikhet, rättvisa och frihet.

Kapitalismen begränsar såväl individens som lokalsamhällets autonomi och hotar landsbygdens existensberättigande när arbeten i allt högre grad koncentreras till städerna. Den parallella utvecklingen av å ena sidan landsbygdens och lokalsamhällets hotade självständighet, å andra sidan ekologisk förstörelse, leder till att människor från såväl rika som fattiga länder förlorar relationen till och respekten inför naturen. På detta vis görs miljömässiga problem främmande och abstrakta för allmänheten, varpå kapitalismen fortsätter dominera ekonomiska och ekologiska förhållanden. På bl.a. detta sätt är kapitalismen hegemonisk och allestädes närvarande, dess strukturer genomsyrar samhället i alla led. Kapitalismens förmaningar om "green development" - att kombinera tillväxt och ekologisk hållbarhet - ses som omöjliga och/eller riskfyllda. Den till stora delar reaktiva och symboliska krishantering som kapitalismen hittills ägnat sig åt, betraktas som otillräcklig för att möta miljöproblemen på ett meningsfullt sätt, vilket innebär att den ekologiska hållbarheten kräver att samhällets drivkrafter förändras i grunden. Sociala egalitärer lägger stor tonvikt vid individens och lokalsamhällets autonomi. "Think globally, act locally" har blivit en kärnfull paroll inom dessa kretsar. Övertygade om lokalsamhällets och närmiljöns betydelse, betonar man också vikten av att lyfta fram samhällets marginaliserade röster. I den globala ekonomin kan dessa röster omfatta såväl globala som lokala kollektiva anspråk (Clapp m.fl. 2011: 12-14). Kort sagt ser gröna egalitärer att en hållbar utveckling är ofrånkomligt förbunden med social och ekonomisk rättvisa.

Dessa positioner bör förstås som två ytterligheter i förhållande till den globala ekonomin. Marknadsliberalismen ser den fria marknaden som den främsta vägen mot hållbar

utveckling och välstånd; den gröna egalitarianismen ser den oreglerade kapitalismen som själva kärnan till ekologisk förstörelse samt nationell och global ojämlikhet. Den förra ser på framtiden med optimism, den senare förutser ekologisk kollaps, ökad ojämlikhet och protektionism om rådande ekonomiska ordning och drivkrafter inte kan brytas. I utformningen av idealtyper försöker jag teckna de framstående föreställningarna, strategierna och målen för respektive ideologi. Jag vill återigen betona att dessa positioner är två ytterligheter i relation till marknadsliberalismens vara eller icke-vara. På grund av tids- och utrymmesbegränsningar väljer jag att förhålla mig till dessa binära positioner, trots att GV:s (och den franska regeringens) politik sannolikt ofta befinner sig mellan dessa. Jag reserverar mig för denna problematik och kommer återkomma till den under analysens gång.

Syn på människan

Rationell, fri och kapabel	Irrationell, formas av sina omgivande strukturer och normer, i behov av andra människors stöd
Anpassningsbar och förmögen att lösa problem genom innovation och ny kunskap	Inte nödvändigtvis anpassningsbar eller förmögen att lösa problem genom innovation och ny kunskap
Opportunistisk för sitt eget och på sikt allmänhetens bästa, optimistisk syn om människan som altruistiskt och kreativ	Opportunistisk på andras bekostnad, pessimistisk syn om människan som självisk och kortsiktig
Kan bemästra, dominera och skydda sig från naturens krafter	Människans dominans av naturen skapar svårlösliga och hotfulla problem

Syn på rättvisa

Anpassningsbara och kreativa människor ska rättmätigt belönas för sitt hårda arbete	Människan är offer eller vinnare under kapitalismens strukturer och krav, ingen ska åtnjuta privilegier på bekostnad av en annans möjlighet till ett anständigt liv
Var och en är sin egen lyckas smed	Var och en efter förmåga, åt var och en efter behov
I längden tjänar alla på tillväxt, varpå den fria marknaden är legitim	De rikaste har givits oproportionerligt stor del av den ekonomiska tillväxten, såväl nationellt som globalt
Rätt till samma formella möjligheter och rätt att inte trakasseras eller begränsas på grund av sina medfödda egenskaper	Endast formell rätt till samma möjligheter negligerar strukturella och historiskt betingade nackdelar som i större utsträckning drabbar redan utsatta grupper
Företag och entreprenörer måste ges incitament att realisera sina idéer, varpå de i möjligaste mån ska njuta samma politiska och ekonomiska förutsättningar som andra	Företag och entreprenörer bidrar i allra störst utsträckning till miljöförstöring och kapitalkoncentration, varpå de också bör beskattas och/eller regleras hårdare

Syn på samhälle och stat

<p>Samhället är sekundärt för människans utveckling och situation förutsatt att staten avhåller sig från att intervensera för mycket i människors liv</p>	<p>Samhället är en reflektion av de sociala, ekonomiska och maktmässiga förhållanden som råder mellan grupper. Statens/civilsamhällets möjlighet till intervention är nödvändig för att utjämna illegitima skillnader</p>
<p>Den fria marknaden ska leda vägen in i framtiden. Människans uppfinningsrikedom ska verka fritt bland andra innovatör, varpå de bästa idéerna/lösningarna realiseras genom ekonomiska incitament</p>	<p>Den fria marknaden svarar inte nödvändigtvis mot vanliga människors önskemål, behov och rädslor. Det är nödvändigt att reglera/förändra marknaden så att den faktiskt reflekterar nära förestående behov och hot</p>
<p>Staten har till främsta uppgift att upprätthålla social kontroll och skydda äganderätten. Detta är avgörande förutsättningar för att hela samhället ska utvecklas</p>	<p>Staten har till främsta uppgift att garantera alla människors möjlighet till hälsa, värdighet och skydd. Så bör göras enligt progressiv beskattning, solidaritet och kollektivism, eftersom människor inte ensamt bär det slutgiltiga ansvaret för sin situation</p>

Syn på utveckling

<p>Den bästa strategin för framgångsrik utveckling är en fri marknad. Såväl ekologiska som ekonomiska förhållanden har förbättrats genom globala tillväxtmål. Detta är ett gott löfte om att framtiden ser positiv ut så länge marknaden får verka fritt</p>	<p>De viktigaste processerna mot ekologisk förstörelse och ekonomisk ojämlikhet stavas globalism och kapitalism. Att stävja den globala ekonomin och stärka civil- och lokalsamhället är avgörande för att möta förestående missförhållanden och hot</p>
<p>Genom ekonomiska incitament ska innovation främjas och skadliga utsläpp förebyggas</p>	<p>Genom att förändra våra livsvanor och bryta politikens överordnade mål om tillväxt, främjas ekologisk, ekonomisk och social trygghet</p>
<p>Individens frihet bör inte och behöver inte begränsas enligt världens rådande tillstånd</p>	<p>Att inskränka eller förbjuda rådande produktionsförhållanden och överflöd, är ett nödvändigt steg mot ekologisk hållbarhet och jämlikhet</p>

4. Analys

Proteströrelsen Gula Västarna utlöstes av att president Macron i ett slag höjt dieselskatten, sänkt skatter för företag samt slopat förmögenhetsskatten. Höjd dieselskatt är ett förslag som syftar till att begränsa bilismen och göra ekonomin grönare. Detta är naturligtvis mycket angeläget. Vi är på god väg mot en temperaturhöjning om minst 1,5 grader. Misslyckas vi att begränsa utsläppen av växthusgaser kommer effekterna snart att bli allt mer extrema: kollaps av livsviktiga eko-system; ytterligare försurning av hav; allt torrare klimat med åtföljande ökenspridning, skogsbränder, förlust av odlingsbar mark och skörd; permanent översvämning av kuststäder m.m. (McDuff 2019). Macrons förslag är rimligtvis ett viktigt, i sammanhanget t.o.m. försiktigt, steg mot hållbar utveckling. Hur kan GV förstås mot denna bakgrund?

Mindre insatta har ofta anklagat GV för att vara kortsiktiga och giriga inför större och långt allvarligare hot (se ex. klimataktivisterna Ola Söderholms reflektioner i samtidskommenterande podcasten 'Stormens Utveckling' (Stormens utveckling 2019)). Miljöpolitik framstår vid första anblick som något pragmatiskt, vari fysiskt observerbara förändringar härleds till dess upphovsmakare för att sedan åtgärdas. Så är inte fallet. Även inom forskningsvärlden råder det stor osäkerhet kring hur långtgående effekter uppvärmningen kommer att ha, vilka ev. förstärkningseffekter som kommer att uppstå, hur förändringar i partikulära ekosystem förväntas påverka Jordsystemet etc. (Allt du velat veta 2019). Dessa osäkerheter blir givetvis föremål för klimatskepticism och ofta ammunition åt intressen som önskar bevara status quo (se ex. Riksbankens reflektioner kring Greta Thunbergs 'klimatalarmism' (Hassler m.fl. 2019)). Och än viktigare: politisk-ideologiska övertygelser med varierande grad av vetenskaplig förankring får ofta bana väg för den ena eller andra miljöstrategin. Vad som är alldeles uppenbart, vilket 97 procent av forskningsvärlden vittnar om, är att människan bidrar till temperaturhöjningar, och att den dramatiska förändring som skett under de senaste 50 åren saknar motstycke i världshistorien (Klein 2014: 49). Att förstå attityder mot social, ekonomisk och ekologisk politik som reflektion av ekonomisk-politiska strukturer och ideologiska övertygelser, kräver att man tar ett steg tillbaka.

Under FN:s klimatförhandlingar i Köpenhamn 2009 uppnådde man totalt sett ett icke-bindande avtal om att begränsa temperaturhöjningen till 2 grader. Detta var på alla sätt en besvikelse för klimataktivisterna världen runt; FN ses som den främsta plattformen för meningsfull miljöpolitisk förändring, vari även världens mest miljömässigt sårbara och drabbade länder finns representerade (Klein 2014: 24–25). Varför händer inte mer? Brittiske

klimatekonomer och psykoanalytikern Sally Weintrobe skriver att FN-förhandlingarnas bestående resultat kan summeras som “[att våra] ledare inte bryr sig om oss [...] vi blir inte omhändertagna när det verkligen handlar om vår överlevnad” (Weintrobe i Klein 2014: 25). Ett icke-bindande tvågradersmål (vari klimateffekterna betraktas som “hanterliga”) är ett smärtsamt bevis att FN ämnar skydda ekonomiska prioriteter framför maximalt antal människor (ibid.). Vid tiden för klimatförhandlingarna i Köpenhamn, skakas den globala ekonomin fortfarande av finanskrisen 2008. Folkets missnöje och desperation gör sig påmint i hela världen, och kommer snart få dramatisk spridning i Europa (se Tarrow ovan). Barack Obama, vid detta laget nyttillträdd och löftesrik president i USA, förklarar nervöst att förhandlingarna i Köpenhamn varit ett “historiskt steg i kampen mot klimatförändringar” (The Obama White House, 2009).

Det är denna dualism, var direkt existentiellt brådskande problem möts av symboliska gester och motvilja till meningsfull förändring, som väglett min ansats. Marx skulle säga att alienation är en naturlig konsekvens av denna samhällsordning, vari ekonomiska intressen reproduceras och överordnas människors intressen. En ordning som försvårar människors möjligheter att leva i hållbarhet, enligt sin natur och preferenser, och dessutom möjligheten till kollektiva anspråk. En ordning och ideologi som dessutom gör anspråk på att vara *den enda möjliga och rationella* vägen in i framtiden. Detta är en tänkbar orsak till GV:s plötsliga och dramatiska uttryck. Jag kommer nedan att lista framträdande krav från GV och applicera idealtyperna i syfte att tolka deras ideologiska positioner. Det är svårt att bedöma argumentens *logik* enligt den kravlista jag använder mig av, varför jag istället ämnar tolka och sammanställa dessa till ideologiska positioner. Jag kan på så vis istället analysera GV:s ideologiska giltighet, stringens och rimlighet.

Krav #1: Noll hemlöshet (Bresson 2018)

Detta krav kan enkelt kopplas till den egalitära positionen om rätten till hälsa och anständigt liv, vilket anknyter till både statens/kollektivets uppgifter, synen på rättvisa och synen på människan. Under kapitalismen kommer resurser att distribueras på ett ojämlikt sätt; att vissa njuter stort överflöd parallellt med andras förnedrande och absoluta hopplöshet, är illegitimt. Noll hemlöshet görs således till ett viktigt krav för GV, med grundtanken om solidaritet gentemot kollektivet.

Krav #2: Ökad progressivitet i beskattningen (ibid.)

Detta krav knyter an till rättviseföreställningen om att företag och entreprenörer (höginkomsttagare) i större utsträckning åtnjuter kapitalismens överflöd samt bidrar mest till ekologisk förstörelse, varpå de också bör kompensera övriga samhället för detta. Ökad progressivitet i beskattningen har också en utjämnande effekt, vilket återkommer i andra krav. GV föreslår ex. en maximilön på 15 000€ (krav #22) och att minimilönen höjs till 1200€ (krav #3). Ökad progressivitet har alltså flera funktioner för ekologisk och socialt hållbar utveckling. Kravet är även konsistent med GV:s vägledande protest mot höjd dieselskatt, som slog relativt sett hårdare mot den rurala och mindre bemedlade delen av befolkningen.

Krav #4: Gynna småföretag i byar och stadskärnor, sluta bygga stora shoppingområden utanför städerna som tar död på lokala aktörer; Krav #6. Låt de stora (McDonalds, Google, Amazon, Carrefour etc.) betala höga skatter och låt de små (hantverkare, småföretagare) betala lägre skatter. (ibid.)

GV menar att multinationella företag tar allt större andelar av marknaden, varpå småföretagare/lokala aktörer slås ut och utbudet homogeniseras. Detta krav hänger rimligtvis ihop med de marknadsmonopol som tenderar att uppstå i den globala ekonomin, vari de största företagen kan sänka sina produktionskostnader genom massproduktion samt köp av arbetskraft och råvaror i länder med lägre priser. Detta innebär att lokalbefolkningen förlorar arbetstillfällen till utlandet, samt att slutproduktens ekologiska fotavtryck växer - billig produktion finnes enklast i utvecklingsländer med låga löner och sämre miljöskydd. För européer tenderar dessa länder att ligga långt bort. Av dessa anledningar bör storföretagen också betala större skatter. De globala produktions- och konsumtionsflödena är ohållbara för såväl miljö som lokalsamhällets möjlighet till självständighet. Dessa krav, som vid första anblick ter sig protektionistiska, påminner till stora delar om miljömässiga analyser av den ekonomiska globalismen.

Krav #13: Skydda fransk industri. Förbjud utflyttning. Att skydda vår industri är att skydda vårt kunnande och våra anställningar; Krav #14: Stopp för utstationerad arbetskraft. Det är onormalt att personer som arbetar på franskt territorium inte har samma löner och rättigheter. Alla som är behöriga att arbeta på franskt territorium ska behandlas jämlikt med franska medborgare och deras arbetsgivare ska skatta på samma sätt och samma nivå som franska arbetsgivare. (ibid.)

Även dessa krav svarar mot den gröna egalitarianismens syn på utveckling; att de främsta processerna för ekologisk förstörelse och ekonomisk ojämlikhet är den globaliserade ekonomin. Att skydda inhemska arbeten och kunskaper är viktigt för medborgares samhällseliga villkor. När människors kunskaper kan köpas billigare i ett annat land förlorar den inhemska befolkningen sin konkurrenskraft och makt på arbetsmarknaden. Individens kompetenser eftersöks inte längre, varpå hon tvingas välja mellan okvalificerat arbete (ofta med lägre lön) eller arbetslöshet. Att skydda inhemska arbetare är följaktligen en viktig aspekt för såväl nationell som global jämlikhet och individuell frihet. Inte minst i takt med att både arbete och politiska anspråk koncentreras till storstäderna. Att GV tar kamp för landsbygdens fortlevnad och autonomi, är inte överraskande med hänsyn till den globaliserade ekonomins allokering av arbete och ekonomisk makt. Under tillväxtekonomin tvingande logik om resurseffektivisering är det inte heller överraskande att GV tar kamp för utländska arbetares rättigheter på arbetsmarknaden. Så länge dessa används för att pressa löner och villkor, kommer arbetare ha svårt att meningsfullt jobba för gemensamma politiska mål.

Krav #5: En stor plan för isolering av hus (för ekologisk omställning som samtidigt gynnar hushållens ekonomi); Krav #16: Lagg ner CICE [ett system för skattelättnader för företag, Bressons anm.]. Använd pengarna till att lansera en fransk vätgasbilsindustri (som är verkligt ekologisk, till skillnad från elbilen); Krav #42 Skatt på fartygs- och flygbränsle (ibid.)

Dessa krav talar för att GV inte är blinda för klimatproblem, men att dessa i större utsträckning måste kopplas till strukturella förändringar av företag, hushåll och transporter. I enlighet med den gröna egalitarianismen ser man att dessa förändringar bör riktas mot rika och företag eftersom den ekologiska omställningen sker parallellt med den sociala och ekonomiska, samt att producenter bär det yttersta ansvaret för resursförbrukning och utsläpp.

Krav #4: Pensionssystemet måste förbli solidariskt och därmed socialiserat. Krav #15: För trygga anställningar: begränsa antalet tillfälliga anställningar inom stora företag. Fler fasta tillsvidareanställningar; Krav: #24 Höj ersättningarna för funktionshindrade; Krav #29: Eftersom gas- och elpriserna stigit sedan privatiseringarna vill vi att gasen och elen blir offentligt ägd igen och att priserna sänks kraftigt; Krav #30: Stoppa omedelbart nedläggningen av små järnvägslinjer, postkontor, skolor och mödravårdscentraler. Krav #31: Välmående för våra äldre. Förbud mot att tjäna pengar på äldre [...]. (ibid.)

Dessa till synes osammanhängande krav svarar i varierande grad mot de idealtyper jag har formulerat. Marknadsliberaler föreställer sig att den fria marknaden är det främsta medlet

för effektiv allokering av såväl varor som sociala nyttigheter. Pensioner, skolor, sjukvård, assistans etc. har till stora delar privatiserats under nyliberalismens löften om ökad effektivitet, individanpassning och tillgänglighet. GV:s krav vittnar om att stora delar av samhällets primära nyttigheter inte fungerar på ett tillfredsställande sätt, och att stödet åt särskilt utsatta är otillräckligt. När kollektiva nyttigheter blir föremål för vinstintressen uppstår risken att människor underordnas kall ekonomisk konsekvensanalys, varpå geografiskt avlägsna vårdcentraler, järnvägslinjer och dylikt tvingas läggas ned. Staten måste garantera alla människors rätt till hälsa, värdighet och skydd, vilket finns angett i idealtyperna ovan. De sociala nyttigheterna garanteras genom solidaritet och övertygelsen om allas rätt till ett anständigt och gott liv.

Dessa positioner är exempel på GV:s anspråk om större social och ekonomisk jämlikhet. Positionerna tar direkt eller indirekt avstånd från den fria marknadens distribution av resurser och underhåll av sociala nyttigheter. Även om GV:s ekologiska anspråk ter sig måttfulla (eller outtalade) i förhållande till nära förestående klimathot, delar de den gröna egalitarianismens föreställning att globalismen och tillväxtens överordnade ställning skapar ojämlikhet, överkonsumtion och ekologisk förstörelse. Denna föreställning, vari sociala och ekologiska angelägenheter underordnas kapitalismens krav om ekonomisk effektivitet, är i huvudsak riktig. Ilana Solomo, handelsanalytiker vid Sierra Club, menar att bekämpning av klimatproblem kräver att ekonomier görs lokala igen, att människor börjar konsumera närproducerat, måttligt och hållbart (Klein 2014: 116-117).

Samtidigt står denna nödvändighet i direkt strid mot WTO:s (World Trade Organisation) och GATT:s (Global Agreement on Tariffs and Trade) förordningar om frihandel. Lagstiftningen säger att deltagandeländer inte får gynna närproducerade över utlandsproducerade produkter genom ex. tullar eller handelsförbud. Om ett land ämnar skydda miljön genom handelsrestriktioner måste dessa bedömas som "absolut nödvändiga", dvs. om inga andra medel finns att tillgå. (Clapp m.fl. 2011: 144-146). I ljuset av WTO:s och GATT:s förordningar åskådliggörs ett långt djupare problem som inte angår endast Frankrike och GV:s anhängare. Den tvingande logik som kapitalismen föreskriver är universell; i den mån länder önskar vara konkurrenskraftiga på en global marknad måste de också vara så resurseffektiva som möjligt. Detta kräver att ekonomiska värden systematiskt överordnas ekologiska och sociala intressen. Om länder ämnar skydda inhemska, klimatvänliga varor för att skapa jobb eller skydda miljö, så är detta otillåtet. Denna poäng har kanske gjorts tidigare i uppsatsen, men den är nog så viktig: GV tar inte enbart strid mot Macrons marknadsliberalism, utan också mot de globala ekonomiska diskurser vari social och ekologisk hållbarhet med nödvändighet

underordnas en ekonomisk rationalitet om ständig tillväxt, opportunistisk och benhård konkurrens.

Marknadsliberalismens dominans har lett till ett närmast dogmatiskt sätt att närma sig samhällsutmaningar, oavsett utmaningarnas karaktär. *Genom mer frihandel* ska vi inte bara bekämpa fattigdom, okunskap och förtryck, utan också klara klimatmålen och uppnå hållbarhet. Denna dynamik, vari nära förestående klimatkatastrofer möts av optimism och tilltro till de strukturer som i många fall varit delaktiga i klimatförändringarna, är inte bara uttryck för den härskande ideologin som sådan, men också centralt för att förstå GV:s motstånd. Denna tes finner stöd i de miljöorganisationer som allierat sig med GV, båda av vilka delar uppfattningen att den ekologiska omställningen är nära förbunden med den sociala och ekonomiska (Vida 2019).

Att GV tar strid mot de mekanismer som slår ut mindre bemedlade, rurala lokalsamhällen och arbeten - vare sig detta motiveras av ekonomisk/social eller ekologisk hållbarhet - är alltså konsistent med samhällets verkliga företeelser och förestående fysiska problem. Protesterna mot den globaliserade ekonomin, koncentration av kapital, arbeten och sociala nyttigheter till städerna, är tecken på att man önskar sig en mer lokal och självständig ekonomi. Dessa är nödvändiga strategier mot hållbara och tillfredsställande produktions- och konsumtionsförhållanden. Marknadsliberalismen, som tar sig uttryck i Macrons strategier mot grön tillväxt, ter sig oförmögen att på ett meningsfullt sätt kombinera sina främsta krav och metoder med samhällets nära förestående hot om ekologisk kris.

4.1 Resultat

GV:s ideologiska positioner åtföljs av politiska rekommendationer som på ett koherent sätt kan kopplas till värden om hållbar ekonomisk, social och ekologisk utveckling. Gröna reformer med syfte att *stärka den lokala ekonomin* vore ett positivt besked för arbetslösa, jordbrukare som inte kan konkurrera med billig import, för lokala aktörer som utkonkurreras av multinationella företag, för industriarbetare som förlorar sina jobb åt utlandet etc. Dessa kategorier är helt nödvändiga för att bryta de produktionsvolymerna och -flöden som dominerar den globaliserade ekonomin idag (Klein 2014: 117). Jag menar att detta är övertygande argument mot den marknadsliberala ideologin. De förestående miljöhoten kräver att vi avviker från den hitintills dominerande föreställningen om mänsklig utveckling. De strategier som föreslagits ovan och dessutom delas av gröna egalitärer, återfunnes i GV:s kravlista. Vägen till ekologisk hållbarhet går genom ekonomisk och social jämlikhet, lokalsamhällets autonomi och

självständighet. Av dessa anledningar är GV:s ideologiska positioner i huvudsak giltiga. De svarar mot fysiska problem på ett koherent, rimligt och angeläget sätt.

4.2 Slutsatser och framtida prospekt

I efterhand framstår Macrons lagförslag om höjd dieselskatt och sänkta skatter åt företag som något Tarrow skulle kalla för 'politiska chanser'. Det är genom dessa händelser som individer lyckats mobilisera opinion mot en ordning som länge åsidosatt människors omedelbara behov, intressen och rädslor. Denna utveckling är inte på något vis förutbestämd; GV är och förblir en maktfaktor om och endast om deltagare fortsättningsvis kan identifiera sociala lösningar och strategier att enas kring i kampen om gemensamma mål. Får man tro Tarrow så kräver ett uthålligt motstånd att GV nyttjar gemensamma sociala nätverk och allierade, samt att man lyckas samlas kring en gemensam identitet och solidaritet. Första maj var ett exempel på detta. Det 'svarta blocket' inom GV kom, som de ofta gör, att ådra sig störst uppmärksamhet genom våld och vandalism. Men den stora majoriteten av GV demonstrerade fredligt tillsammans med miljöorganisationer, organisationer som verkar mot förtryck av olika slag och mer regelrätta arbetarorganisationer (Rosman 2019).

Att identifiera gemensamma mål och strategier kommer att bli viktigt för GV:s framtida prospekt. Att kritiskt, sakligt och värdigt motarbeta den ekonomiska ordning som systematiskt åsidosätter hållbar social och ekologisk utveckling, förblir avgörande för GV:s legitimitet och förtroende. Detta förutsätter att man allierar sig med andra organisationer vars intressen korsar ens egna. Det förutsätter också att man identifierar rasistiska, fascistiska eller på andra sätt avvikande anspråk och villkorslöst utesluter dessa. Tarrow hävdar att dessa fenomen är exempel på politiska chanser och risker. De måste uppfattas och behandlas om de ska kunna realiseras/omintetgöras. GV:s framtid är alltså på intet vis given för oss, utan avgörs genom individers kapacitet att omsätta de politiska öppningar som uppstår genom ex. nya allierade, politiska förslag, nya strategier - samt deras kapacitet att avvisa reaktionära anspråk, hantera personliga risker med avseende på polisiär och rättslig underkuvning etc. Under dessa föränderliga politiska och sociala omständigheter uppstår ett signifikativt problem för GV: *hur ska en så stor och pluralistisk rörelse ledas?* En tendens som Tarrow identifierar handlar om balansgången mellan å ena sidan autonomi/kreativitet och å andra sidan möjligheten till stor uppslutning. Om GV ska förbli relevanta för ett stort antal människor måste man på ett upplyst sätt skapa opinion kring människors gemensamma erfarenheter och kulturella likheter, vilket kräver åtminstone informella strategier och ledarskap. GV:s funktion som kritisk och oppositionell röst förutsätter likväl att dessa ledargestalter inte kompromissar rörelsens anspråk

i utbyte mot egna fördelar eller makt. Tarrow talar här om risken för facilitering/kompromiss och institutionalisering, var delar av rörelsers anspråk tillfredsställs till priset av förlorad autonomi och anseende. Macron har tillmötesgått vissa av GV:s krav, men dessa betraktas i huvudsak som symboliska eftergifter i syfte att demobilisera rörelsen och återgå till business as usual. Politiska vinster förvisso, men "alltför små och alltför sent tillkomna" (Saraph 2019). Denna ovilja till kompromiss är ett illustrativt exempel för hur rörelsen lyckats aggregera ilska, kunskap och solidaritet hos deltagare. GV:s underkastelse kan inte köpas för smulor - en politisk chans och folklig opinion av detta slag kommer sällan.

Referenslista

Beckman, Ludvig 2005. *Grundbok i idéanalys*. Första upplagan. Stockholm: Santréus förlag.

Bergström, Göran, Kristina Boréus (red.) 2012. *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Bresson, Thomas 2018. "Här är Gula västarnas krav för ett rättvist Frankrike", *Proletären*.
<http://proletaren.se/artikel/har-ar-gula-vastarnas-krav-ett-rattvist-frankrike> Hämtad: 2019-03-20

Clapp, Jennifer – Dauvergne, Peter 2011. *Paths to a Green World. The Political Economy of the Global Environment*. Andra upplagan. Cambridge: MIT Press.

de la Reguera, Erik 2019. "Gula västarna – rörelsen som skakar den franska republiken", *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/nyheter/varlden/gula-vastarna-rorelsen-som-skakar-den-franska-republiken/> Hämtad: 2019-03-24

Fritzon, Fritte m.fl. 2019. "Om en hållbar framtid" *Allt du velat veta* (podcast). Avsnitt 192.

Grossman, Emiliano 2019. "France's Yellow Vests - Symptom of a Chronic Disease", *Political Insight*, vol. 10, nr 1, s. 30–34.

Hassler, John – Per Krusell, Conny Olovsson 2019. "Klimatpanik är det största klimathotet", *SVT*. <https://www.svt.se/opinion/klimatpanik-ar-det-storsta-klimathotet> Hämtad: 2019-03-31

Hickel, Jason 2018. "Why Growth Can't be Green", *Foreign Policy*.
<https://foreignpolicy.com/2018/09/12/why-growth-cant-be-green/> Hämtad: 2019-05-02.

Klein, Naomi 2014. *Det här förändrar allt*. Första upplagan. Stockholm: Ordfront.

McDuff, Phil 2019. "Ending climate change requires the end of capitalism. Have we got the stomach for it?" *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/mar/18/ending-climate-change-end->

capitalism?fbclid=IwAR3d6xfrxcUFYmQD-13HJR_bfgIS8FhlQFfBI1yyRPX-Smv0xCWAWQM_MYM Hämtad: 2019-04-29

Ritzer, George, Jeffrey Stepnisky 2011. *Sociologisk teori*. Andra upplagan. Stockholm: Liber förlag.

Rosman, Rebecca 2019. "May Day: Dozens hurt as anarchists, 'yellow vests' riot in Paris" *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2019/05/day-dozens-hurt-anarchists-yellow-vests-riot-paris-190501172446244.html> Hämtad: 2019-05-02

Saraph, Aarth 2019. "Understanding France's Gilets Jaunes: Macron's centrist party collides with the yellow vest protests", *Dollars & Sense*, nr. Jan/Feb 2019, s. 5–6.

Söderholm, Ola 2019. "Mobilisera" *Stormens Utveckling* (podcast). Avsnitt 5.

Tarrow, Sidney 2011. *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*. Tredje upplagan. New York: Cambridge University Press.

The Obama White House 2009. <https://www.youtube.com/watch?v=xkHRU4pcSvA> (video) Hämtad: 2019-05-07.

Vida, Melissa 2019. "Fear of an uncertain future unites Europe's Yellow Vest and climate change protesters", *America Magazine*, vol. 220, nr. 7, s. 12–13